

Cytowanie

CHICAGO: T. Tulejski, *Prawo do secesji. Argument konstytucyjny i metaprawny Starego Południa Stanów Zjednoczonych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 2, s. 245–256, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.18>

APA: Tulejski, T. (2023), *Prawo do secesji. Argument konstytucyjny i metaprawny Starego Południa Stanów Zjednoczonych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 2, s. 245–256, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.18>

Tomasz Tulejski

ORCID ID: 0000-0001-9466-1173

Uniwersytet Łódzki

E-mail: ttulejski@tlen.pl

**Prawo do secesji. Argument konstytucyjny i metaprawny
Starego Południa Stanów Zjednoczonych**

Słowa kluczowe: secesja, nullifikacja, Stare Południe, prawa stanowe, wojna secesyjna
Keywords: secession, nullification, Civil War, Old South, states' rights

Streszczenie

W okresie poprzedzającym wybuch wojny secesyjnej teoretycy i politycy Starego Południa Stanów Zjednoczonych (Calhoun, Hayne, Tucker, Taylor of Caroline) wypracowali teoretyczne instrumenty oporu wobec ich zdaniem tyrańskim praktykom rządu federalnego. Obok interpozycji i nullifikacji najbardziej radykalnym środkiem było prawo do secesji. Autor w artykule dokonuje rozróżnienia argumentacji na argumentację konstytucyjną i metaprawną. Pierwsza odwołuje się do myśli Founding Fathers, ducha roku '98 i koncepcji praw stanowych. Głównymi jej elementami są: kontraktowy charakter Unii, pierwotna suwerenność stanów oraz interpretacja użytego w konstytucji zwrotu „My, Naród”. Uzasadnienie filozoficzne odwołuje się natomiast do prawa oporu wobec tyrańskiego rządu zawarte w Deklaracji Niepodległości. Oba te uzasadnienia występo-

wały wspólnie i autor poszukuje ich w aktach secesji Karoliny Południowej i Konstytucji Skonfederowanych Stanów.

Abstract

Right to Secession. The Constitutional and Meta-Legal Argument of the Old South of the United States

Before the outbreak of the Civil War, the theorists and politicians of the South of the US developed the theoretical instruments of resistance to what they considered tyrannical practices of the federal government. Just next to interposition and nullification, the most radical measure was the right of secession. In the article, the author distinguishes between constitutional and meta-legal arguments. The first ones refer to the thought of the Founding Fathers, the spirit of '98 and the concept of states' rights. Its main elements are: the contractual nature of the Union, the original sovereignty of the states and the interpretation of the phrase: "We the People" used in the Constitution. In turn the philosophical justification refers to the right of resistance to tyrannical government contained in the Declaration of Independence. The two group of justifications appeared together, and the author searches for them in the acts of secession of South Carolina and the CS Constitution

✱

I. Wstęp

W okresie pomiędzy Konwencją Filadelfijską a wybuchem wojny secesyjnej toczyła się ożywiona debata wokół interpretacji Konstytucji Stanów Zjednoczonych. W przeważającej mierze była ona wynikiem konkurencji pomiędzy rządami stanowymi oraz rządem federalnym i dotyczyła samej natury Unii oraz kwestii pierwotnej suwerenności. Przeciwnikom silnego rządu centralnego udało się w tym czasie wypracować trzy konstytucyjne w ich rozumieniu instrumenty oporu przeciwko oskarżanej o tyrańskie zapędy władzy federalnej.

Pierwszym sposobem zakwestionowania niekonstytucyjnych aktów Unii była tzw. interpozycja (*interposition*) zawarta w przygotowanych przez Madisona *Virginia Resolutions* z 1798 r., która polegała na zdolności poszczegól-

nych stanów do komunikowania się pomiędzy sobą bez pośrednictwa Kongresu w celu uzgodnienia wspólnych działań, które mają być podjęte w reakcji na niekonstytucyjne działania Unii.

Drugim instrumentem prawnym wypracowanym przez zwolenników praw stanowych i wyrażonym w przygotowanych przez Jeffersona, i siostrzanych wobec wystąpień Wirginii, *Kentucky Resolutions* była nullifikacja (*nullification*). Polegać miała ona na oświadczeniu stanu, że akt władzy federalnej został uznany jako niekonstytucyjny i nie będzie stosowany na jego obszarze.

W praktyce oba terminy używane były zamiennie, ponieważ w zamyśle ich twórców *interpozycja* prowadziła wprost do nullifikacji. „To prawo interpozycji – pisał najwybitniejszy z teoretyków praw stanowych, John C. Calhoun – którego uroczyście domaga się stan Wirginia, nazwane czy to uprawnieniem stanu, vetem, unieważnieniem, czy jakąkolwiek inną nazwą, uważam za podstawową zasadę naszego systemu, opierającą się na faktach historycznie tak pewnych, jak sama rewolucja, i na wnioskach tak prostych i oczywistych, jak każda polityczna czy moralna prawda; i mocno wierzę, że od jej uznania zależy stabilność i bezpieczeństwo naszych instytucji politycznych”¹. Choć *interpozycja* i *nullifikacja* z dzisiejszej perspektywy wydają się szokujące, to były w owym czasie stałym elementem gry politycznej i funkcjonowały pełnoprawnie w debacie publicznej. Nie inaczej było z trzecim, najbardziej radykalnym środkiem prawnym wypracowanym przez teoretyków *states' rights*, czyli z prawem do secesji. Argumenty na rzecz jego legalności pojawiały się już wśród niektórych *Founding Fathers* i wynikały z kontraktowego postrzegania charakteru Unii. *Federaliści* z Północy po wyborze Jeffersona na prezydenta zwołali Konwencję w Hartford (1814–1815), która dyskutowała o możliwości opuszczenia Unii, ponieważ „oddzielenie przez sprawiedliwe porozumienie będzie lepsze niż sojusz przez przymus, wśród nominalnych przyjaciół, ale rzeczywistych wrogów”².

Z drugiej strony Jefferson komentujący ten północny separatyzm w liście do Williama Crawforda napisał: „Jeśli którykolwiek ze stanów Unii zadeklaruje, że woli separację jako alternatywę, niż trwanie w unii, nie waham się

¹ J.C. Calhoun, *The Fort Hill Address: On the Relations of the States and Federal Government* [w]: *Union and Liberty. The Political Philosophy of John C. Calhoun*, Indianapolis 1992, s. 371.

² *Report and Resolution of the Hartford Convention, January 4, 1815* [w:] *The Reconstruction Amendments. The Essential Documents* Chicago, red. K.T. Lash, London 2021, I, s. 81.

powiedzieć: „rozdzielmy się”³. Oczywiście co innego teoria, a co innego praktyka, lecz w kontekście zastrzegającego się co najmniej od lat 20. wieku XIX sporu pomiędzy Północą i Południem argumenty konstytucyjne stanowiły prelude wydarzeń z lat 1861–1865. Towarzyszył im również argument historyczno-teoretyczny, odwołujący się do genezy wojny o niepodległość. Oba one występowały wspólnie, dlatego celem niniejszego artykułu jest ich identyfikacja w wypowiedziach polityków i myślicieli politycznych Południa oraz aktach secesji (posłużę się w tym względzie przykładem Karoliny Południowej) i Konstytucji Skonfederowanych Stanów Ameryki. Z uwagi na surowe wymogi wydawnicze ograniczę się jedynie do zarysowania głównych osi argumentacji teoretyków secesji.

II. Teoria konstytucyjna

Teoria postrzegająca secesję jako akt legalny musiała opierać się na odpowiedniej interpretacji przepisów Konstytucji, lub co najmniej jej ducha. Interpretacji takiej sprzyjała lakoniczność i ogólnikowość regulacji konstytucyjnych w odniesieniu do takich kluczowych kwestii jak charakter Unii, pierwotne podmioty ją tworzące, relacje stan-federacja czy dzierżyciel pierwotnej suwerenności. Nacjonałści uważali, że Unia nie ma charakteru kontraktowego, została powołana przez jeden naród amerykański, a federacja opiera się na suwerenności dzielonej, której pierwotnym dzierżycielem jest cały lud.

Tymczasem zwolennicy praw stanowych każdą z tych kwestii postrzegali w zasadniczo odmienny sposób. Po pierwsze zdaniem teoretyków Południa Unia ma charakter kontraktowy. Wywodzą go z historycznych doświadczeń kolonialnych, Artykułów konfederacji, Deklaracji Niepodległości, wojny z metropolią, argumentów wysuwanych przez Antyfederalistów w czasie debaty konstytucyjnej i ratyfikacyjnej oraz ducha roku '98⁴. Unia według

³ To William H. Crawford, Monticello, June 20, 1816 [w:] *The Works of Thomas Jefferson*, New York and London 1904, XI, s. 538.

⁴ *Kentucky Resolutions* [w:] *The Virginia and Kentucky Resolutions of 1798 and '99. With Jefferson's Original Draught Thereof. Also, Madison's Report, Calhoun's Address, Resolutions of the Several States in Relation to State Rights. With Other Documents in Support of the Jeffersonian Doctrines of '98*, Washington 1832, s. 15.

nich opiera się na kontrakcie, którego stroną są poszczególne, posiadające odrębną osobowość i zdolność do zawarcia takiej umowy stany. Dlatego „Konstytucja Stanów Zjednoczonych jest faktycznie kontraktem, którego każdy Stan jest stroną”⁵. Mówiąc stan mają na myśli nie organy jego władzy, lecz jego lud. Z tego powodu stany i rząd federalny „są wobec siebie w takiej pozycji jak zwierzchnik wobec podwładnego, twórca wobec stworzenia”⁶. Dlatego użyte w Konstytucji sformułowanie *We the People...*, nie oznacza obywateli federacji, jednego narodu amerykańskiego, lecz *narody* poszczególnych stanów. „Jest oczywiste, że słowa »My, Lud Stanów Zjednoczonych« – dowodził Robert Hayne – nie mogą odnosić się do Ludu jako obywateli kilku stanów, ponieważ rząd federalny jeszcze wtedy nie istniał”⁷. „Jest wiele stanów w Ameryce – pisze natomiast John Taylor of Caroline – ale żadnego państwa Ameryka, ani żadnego narodu Amerykanów. Dlatego Konstytucja dla Ameryki lub Amerykanów byłaby podobna do konstytucji dla Utopii lub Utopian”⁸.

Skoro to stany były pierwotnym podmiotem Unii i dokonały dobrowolnego do niej przystąpienia, to zdaniem polityków Południa zachowały ciągle swą pierwotną suwerenność. Każdy „z nich jest nadal doskonałym państwem, nadal suwerennym”⁹. Suwerenność jest bowiem dla Południowców niepodzielna, dlatego rząd federalny i stany nie mogą być ani częściowo, ani równocześnie suwerenne¹⁰. Poprzez przystąpienie do Unii stany nie zrzekły się swej pierwotnej suwerenności, ponieważ nowy związek zbudowany został na fundamencie starego, jest udoskonalony, lecz nie zmieniony. Został wzmocniony przez ratyfikacje przez konwencje stanowe, a nie rządy stanów,

⁵ J.C. Calhoun, *The Fort Hill Address*, s. 370.

⁶ J.C. Calhoun, *A Discourse on the Constitution* [w:] *Union and Liberty*, s. 194.

⁷ *Speech of Mr. Hayne, of South Carolina, January 26–27, 1830* [w:] *The Webster-Hayne Debate on the Nature of the Union*, Indianapolis 2000, s. 167.

⁸ J. Taylor of Caroline, *New Views Of The Constitution Of The United States*, Washington 1823, s. 172.

⁹ St.G. Tucker, W. Blackstone, *Blackstone's Commentaries: With Notes of Reference to the Constitution and Laws, of the Federal Government of the United States, and of the Commonwealth of Virginia: with an Appendix to Each Volume, Containing Short Tracts Upon Such Subjects as Appeared Necessary to Form a Connected View of the Laws of Virginia as a Member of the Federal Union*, New Jersey 1996, s. 137.

¹⁰ J.C. Calhoun, *A Discourse on the Constitution*, s. 268; *Kentucky Resolutions*, s. 20.

jak w przypadku Artykułów konfederacji¹¹. To co jest w nim nowego, to powstanie rządu federalnego, na którego stany delegowały część swych kompetencji, lecz nie suwerenność. Skoro stany są suwerenne, to sądownictwo federalne nie ma kompetencji, by rozstrzygać spory pomiędzy nimi, a władzą federalną. Po pierwsze dlatego, że są jej częścią, a *nemo iudex in causa sua* i po drugie z suwerenności stanowej i kontraktowej genezy Unii wynika prawo stanów do oceny czy rząd federalny nie naruszył Konstytucji¹².

Jeśli jednak przyjmiemy interpretację nacjonalistów, to „Stany od razu zostają zredukowane do zwykłych nieistotnych korporacji, a ludzie zdani są całkowicie na twoją łaskę”¹³. Tymczasem w Unii istnieją dwa poziomy władzy z jasno określonymi kompetencjami, jeden dla celów lokalnych, drugi dla celów ogólnopaństwowych i oba w tym zakresie są „pełne i doskonałe”¹⁴. Nie mamy więc do czynienia ani z jednym scentralizowanym państwem, ani z absolutną niezależnością stanów¹⁵. System taki jest zgodny z intencjami *Founding Fathers* dopóki każdy z poziomów federacji pozostaje w zakresie swych kompetencji. W sytuacji przeciwnej, zdaniem Południa, interwencja w Kongresie nie ma w istocie żadnych szans powodzenia, wobec przewagi stanów Północy. Odwołać można się wtedy do środków wynikających z ducha Konstytucji, a zatem interpozycji lub nullifikacji. Gdy jednak i te środki zawiodą absolutną ostatecznością wywiedzioną z kontraktualnej genezy Unii oraz pierwotnej suwerenności stanowej jest prawo do opuszczenia federacji. Pytanie tylko, czy, jak chcieli Madison¹⁶ i Andrew Jackson¹⁷, wymaga to zgody pozostałych stron kontraktu konstytucyjnego? Zdaniem Południowców

¹¹ J.C. Calhoun, *Letter to Governor Hamilton* [w:] *The Works of John C. Calhoun*, New York 1855, VI, s. 185.

¹² J.C. Calhoun, *The Fort Hill Address*, s. 370–371; *Kentucky Resolutions*, s. 20.

¹³ *Speech of Robert Y. Hayne, of South Carolina, January 27, 1830* [w:] *The Webster-Hayne Debate*, s. 182.

¹⁴ J.C. Calhoun, *A Discourse on the Constitution*, s. 117.

¹⁵ J. Madison, *To Edmund Randolph* [w:] *The Writings of James Madison*, New York, London 1901, II, s. 338; J. Madison, *Federalist 46* [w:] *The Federalist*, Indianapolis, Cambridge 2010, s. 255.

¹⁶ *To N.P. Trist, Montpellier, Feb. 15, 1830* [w:] *Letters and Other Writings of James Madison*, Philadelphia 1865, I, s. 63.

¹⁷ A. Jackson, *Nullification Message, January 16, 1833* [w:] *The Addresses and Messages of the Presidents of the United States, from Washington to Harrison*, New York 1841, s. 467.

oczywiście nie, ponieważ taka decyzja musi być pozostawiona ludności stanu reprezentowanego na konwencji stanowej, czyli w formie, w jakiej Konstytucja została ratyfikowana¹⁸. „Jeśli suwerenna władza – pisał Taylor – poprzez jedną deklarację swojej woli nie traci suwerenności, to musi zachować również nieograniczoną wolność w tym, co jest konieczne do jakiegokolwiek przyszłego oświadczenia woli; w przeciwnym razie jej pierwsza wola musi być ostatnią”¹⁹. Każdy stan jest więc zawsze w pełni gotowy, by odzyskać delegowane na Unię kompetencje i stać się prawnie oraz jurysdykcyjnie samowystarczalnym²⁰. Prawo takie, które pierwotnie spoczywa w kompetencji stanu nie zostało przez Konstytucję zabronione, również w żadne prawo, by secesji zapobiec nie zostały też wyposażone władze federalne, co przesądza na gruncie prawnym o dopuszczalności secesji²¹.

Legalny zdaniem Południowców charakter secesji podkreślała zastosowana w grudniu 1860 r. Karolinę Południową procedura wyjścia z Unii. Aktu secesji dokonała zwołana przez legislaturę stanową po wyborze Lincolna na Prezydenta konwencja stanowa, czyli organ, który dokonał w 1788 r. ratyfikacji Konstytucji. Ta następnie przystąpiła do odwołania ratyfikacji, czyli dokonania formalnego oświadczenia o wystąpieniu z Unii: My, lud stanu Karolina Południowa, zgromadzony na konwencji, oświadczamy i zarządzamy, i niniejszym oświadczamy i zarządzamy, że ordynans przyjęty przez nas na konwencji dwudziestego trzeciego dnia maja, w roku Pańskim tysiąc siedemset osiemdziesiątym *ósmym*, na mocy którego Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki została ratyfikowana, a także wszystkie ustawy i części ustaw Zgromadzenia Ogólnego tego stanu ratyfikujące poprawki do wspomnianej Konstytucji, zostają niniejszym uchylone; oraz że unia istniejąca obecnie między Karoliną Południową a innymi Stanami, pod nazwą „Stany Zjednoczone Ameryki”, zostaje niniejszym rozwiązana. Tak właśnie przeprowadzono (z pewnymi niewielkimi różnicami) procedurę secesji w pozostałych stanach.

Po dopełnieniu podobnych formalności secesjonistyczne stany wysłały swych delegatów na kongres do Montgomery w Alabamie, gdzie zawiązano

¹⁸ J.C. Calhoun, *A Discourse on the Constitution*, s. 212.

¹⁹ J. Taylor of Caroline, *An Inquiry into the Principles and Policy of the Government of The United States*, London 1950, s. 424.

²⁰ Tucker, Blackstone, *Blackstone's Commentaries*, s. 137.

²¹ J. Davis, *The Rise and Fall of The Confederate Government*, New York 1881, I, s. 168.

Konfederację głosując stanami (podobnie jak w 1780 r.), uchwalono tymczasową konstytucję oraz wybrano prezydenta Konfederacji. Należy przy tym zwrócić uwagę, że Konstytucja Konfederacji była wzorowana na Konstytucji Unii i nie stanowiła powrotu do Artykułów konfederacji. CS *Constitution* w większości kwestii fundamentalnych była jednak wyrazicielem poprzednich 50 lat teorii praw stanowych, ponieważ jej twórcy uważali, że *US Constitution* została zawłaszczona i celowo źle przez ich przeciwników zinterpretowana, a ich zadaniem jest powrót do jej pierwotnego znaczenia i ducha. Stąd zmiany były bardzo subtelne, zamiast użytego w USC sformułowania o doskonalszej Unii, CSC wyraźnie podkreślała, że stany Konfederacji są suwerenne i niepodległe. CSC przyjmowała wszystkie pierwszych 12 poprawek do USC, inkorporując je wszakże do swego tekstu. Newralgiczna 10. Poprawka (Art.VI sek.6 CSC) otrzymała nieco inne brzmienie poprzez wskazanie, że Uprawnienia nie przekazane Skonfederowanym Stanom przez Konstytucję, ani nie zakazane przez nią Stanom, są zastrzeżone odpowiednio dla Stanów lub dla ich ludu, by podkreślić, że lud Konfederacji jest ludem poszczególnych stanów. Uprawnienia rządu centralnego, wyrażone w Art. I sek. 8, były niemal identyczne w obu dokumentach, a zmiany były deklaracją Jeffersonowskiej interpretacji klauzul zapożyczonych ze starej Konstytucji i nie wprowadzały czegoś całkowicie nowego. Najważniejszym elementem innowacyjnym CSC było wprowadzenie (wzorowanych na modelu brytyjskim) zmian do relacji pomiędzy władzą prawodawczą i wykonawczą poprzez dodanie nieobecnych w USC elementów ich kooperacji²².

III. Teoria rewolucyjna

Argumentowi konstytucyjnemu towarzyszył argument natury filozoficznej sięgający czasów wojny o niepodległość. Ma on swoje źródła w XVI i XVII-wiecznej myśli brytyjskiej, która w czasie konfliktu Parlamentu ze Stuartami sformułowała koncepcję prawa oporu wobec tyranii. Niestety nie ma tu miej-

²² A.H. Stephens, *Speech Delivered on the 21st March 1861 in Savannah (The Corner Stone Speech)* [w:] *Alexander H. Stephens, in Public and Private. With letters and speeches, before, during, and since the War*, Philadelphia–Richmond–Atlanta–St. Lois–Chicago 1866, s. 720.

sca, by dokonać jej szczegółowej analizy, należy wspomnieć jedynie dorobek takich autorów, jak Buchanan, Knox, Rutherford, Lilburne, Sidney, Milton, Nedham, Locke, czy angielski *Bill of Rights*. Nie bez znaczenia był tu także dorobek intelektualny francuskich *monarchomachów*. To właśnie owo przekonanie, że prawo oporu wynika z prawa natury do samozachowania stało się ideową bazą wystąpienia trzynastu kolonii, wykorzystaną później przez Skonfederowane Stany.

Już w samej Deklaracji Niepodległości znajdujemy *passus* uzasadniającego prawo do secesji: „Gdy w biegu ludzkich spraw konieczne staje się wyjście [narodu] ze stanu podporządkowania, w którym dotąd pozostawał, i zajęcie wśród władz ziemskich równej i niezależnej pozycji, do której uprawniają go Prawa Natury i Boga, to właściwy szacunek dla opinii ludzkości wymaga, aby podał przyczyny, które skłaniają go do takiego czynu”. Deklaracja uzasadniała krok kolonii licznymi, wymienionymi naruszeniami ich praw przez Koronę i powtarzającymi się aktami niesprawiedliwości, które miały na celu „ustanowienie tyranii nad Stanami”. Tymczasem zdaniem Jeffersona, jeśli jakaś forma rządu odbierze ludziom „prawo do życia, wolność i dążenia do szczęścia”, wtedy „naród ma prawo taki rząd zmienić lub obalić i powołać nowy”²³. Oczywiście jest, że nastroje wyrażane przez stany południowe w czasie secesji były bardzo podobne do nastrojów wyrażanych przez trzynaście kolonii brytyjskich podczas rewolucji amerykańskiej²⁴. Obie strony czuły się tak, jakby ich wolność była uzurpowana i nadużyta, i że miały prawo zerwać więzi z opresyjną władzą. W pewnym sensie ustawy uchwalone przez Kongres odpowiadały nawet opresyjnym aktom uchwalonym przez brytyjski parlament w epoce rewolucji. Południowcy uważali więc, że rząd stał się destrukcyjny dla celów, które przysięgał chronić, i że mieli prawo, jak mówiła Deklaracja Niepodległości, „odrzucić taki rząd i zapewnić nowych strażników dla ich przyszłego bezpieczeństwa”²⁵. W tym celu zrobili to, co zrobiły kolonie: przedłożyli Kongresowi listę skarg i formalnie zerwali społeczne i polityczne więzi łączące ich z Unią.

²³ T. Jefferson, *Declaration of Independence* [w:] *The Works of Thomas Jefferson*, II, s. 200–201.

²⁴ *Extract from Governor Wilson's Message to the Legislature, December, 1824* [w:] *State Documents on Federal Relations: The States and the United States*, red. H.V. Ames, Philadelphia 1906, s. 137.

²⁵ Jefferson, *Declaration of Independence*, s. 201

Prawo do secesji jest więc prawem rewolucyjnym²⁶, lecz wynika wprost z prawa do samoobrony przed tyranią. Dlatego Tucker przekonywał, że „jest to prawo, z którego nigdy nie można dobrowolnie zrezygnować, chociaż może być wyrwane z rąk przez tyranię lub naruszone przez niewierność i perfidię ich sług”²⁷. Jest to prawo, które istnieje przed Konstytucją, choć zdaniem Tuckera tkwi u samych jej korzeni, w wojnie, jaką Amerykanie toczyli z Brytyjczykami, stąd „żadna interpretacja [Konstytucji], przez którą można ryzykować zniszczenie stanu [...] nie może być w żadnym przypadku dopuszczalna”²⁸. Jak powiedział nawet prounijnie nastawiony Andrew Hamilton z Teksasu „prawo do rewolucji istnieje ze strony każdego ludu, który uważa, że jest tak uciskany, że nie może dłużej istnieć pod dotychczasowym rządem”²⁹.

Takie *rewolucyjne* uzasadnienie zawiera, obok uzasadnienia prawnego, wydana przez rząd Karoliny Południowej już po akcie secesji *Declaration of the Immediate Causes Which Induce and Justify the Secession of South Carolina from the Federal Union*. Używa ona celowo języka *Deklaracji Niepodległości*, powołując się na analogiczne argumenty. Ma to na celu ukazanie podobieństwa działań rządu federalnego do działań Korony, które zmusiły kolonistów do rzucenia wyzwania metropolii. Dlatego stwierdza się, cytując Deklarację Niepodległości, że ilekroć jakakolwiek „forma rządu staje się destrukcyjna dla celów, dla których została ustanowiona, lud ma prawo ją zmienić lub znieść i ustanowić nowy rząd”. Następnie autorzy odwołują się do kontraktowej teorii Unii oraz suwerenności stanowej: Utrzymujemy, że w każdym ugodzie między dwiema lub więcej stronami zobowiązanie jest wzajemne; że niewykonanie przez jedną ze stron istotnej części umowy całkowicie zwalnia drugą ze stron; oraz że tam, gdzie nie ma arbitra, każda ze stron podlega własnemu osądowi w celu ustalenia faktu niepowodzenia [umowy], ze wszystkimi jego konsekwencjami.

²⁶ A.H. Stephens, *A Constitutional View of the Late War Between the States; its Causes, Character, Conduct and Results*, Philadelphia, Atlanta, Chicago, St. Louis 1868, I, s. 517.

²⁷ Tucker, Blackstone, *Blackstone's Commentaries*, s. 194.

²⁸ *Ibidem*, s. 432.

²⁹ *Speech of Hon. Andrew J. Hamilton, of Texas, on The State of The Union*, Washington 1861, s. 9.

IV. Rekapitulacja

Widzimy więc, że teoretyczne uzasadnienie aktu secesji stanów Starego Południa podążało dwiema drogami. Po pierwsze poprzez odwołanie się do argumentów prawnych wywiedzionych z określonej interpretacji Konstytucji Stanów Zjednoczonych, zasadniczo odmiennej od prezentowanej przez północnych nacjonalistów. Miało ono charakter wiodący wobec faktu, że zdecydowana większość południowych teoretyków chciała pozostać legalistami i nie odwoływać się do drugiego uzasadnienia, które implikowałoby wystąpienie z Unii i którego chcieli uniknąć. Mieli również nadzieję, że taka argumentacja pozwoli na przekonanie części oponentów i doprowadzenie do konstytucyjnego kompromisu. Wiedzieli jednak, że nie mniej istotne znaczenie, wobec nieprzejednanej postawy Północy, ma uzasadnienie metaprawne, odwołujące się do argumentu, który legł u samych fundamentów Unii, a zatem prawa do samoobrony i zrzucenia jarzma tyranii. Oba wykorzystane wspólnie miały przekonać społeczeństwo Południa do zasadności kroków podjętych przez stany na południe od *Linii Masona-Dixona*. Zdawali sobie sprawę z radykalizmu takiego rozwiązania i faktu, że o prawie do secesji zdecyduje ostatecznie nie Kongres, czy Sąd Najwyższy (którego jurysdykcji nie uznawali), lecz siła.

Literatura

- Calhoun J.C., *A Discourse on the Constitution* [w:] *Union and Liberty. The Political Philosophy of John C. Calhoun*, Indianapolis 1992.
- Calhoun J.C., *Letter to Governor Hamilton* [w:] *The Works of John C. Calhoun*, New York 1855. VI.
- Calhoun J.C., *The Fort Hill Address: On the Relations of the States and Federal Government* [w:] *Union and Liberty. The Political Philosophy of John C. Calhoun*, Indianapolis 1992.
- Davis J., *The Rise and Fall of The Confederate Government*, New York 1881, I.
- Extract from Governor Wilson's Message to the Legislature, December, 1824* [w:] *State Documents on Federal Relations: The States and the United States*, red. H.V. Ames, Philadelphia 1906.
- Jackson A., *Nullification Message, January 16, 1833* [w:] *The Addresses and Messages of the Presidents of the United States, from Washington to Harrison*, New York 1841.

- Jefferson T., *Declaration of Independence* [w:] *The Works of Thomas Jefferson*, New York and London 1904, II.
- Kentucky Resolutions* [w:] *The Virginia and Kentucky Resolutions of 1798 and '99. With Jefferson's Original Draught Thereof. Also, Madison's Report, Calhoun's Address, Resolutions of the Several States in Relation to State Rights. With Other Documents in Support of the Jeffersonian Doctrines of '98*, Washington 1832.
- Madison J., *Federalist 46* [w:] *The Federalist*, Indianapolis, Cambridge 2010.
- Madison J., *To Edmund Randolph* [w:] *The Writings of James Madison*, New York, London 1901, II.
- Report and Resolution of the Hartford Convention, January 4, 1815* [w:] *The Reconstruction Amendments. The Essential Documents*, Chicago, red. K.T. Lash, London 2021, I.
- Speech of Hon. Andrew J. Hamilton, of Texas, on The State of The Union*, Washington 1861.
- Speech of Mr. Hayne, of South Carolina, January 26–27, 1830* [w:] *The Webster-Hayne Debate on the Nature of the Union*, Indianapolis 2000.
- Speech of Robert Y. Hayne, of South Carolina, January 27, 1830* [w:] *The Webster-Hayne Debate on the Nature of the Union*, Indianapolis 2000.
- Stephens A.H., *A Constitutional View of the Late War Between the States; its Causes, Character, Conduct and Results*, Philadelphia–Atlanta–Chicago–St. Louis 1868, I.
- Stephens A.H., *Speech Delivered on the 21'st March 1861 in Savannah (The Corner Stone Speech)* [w:] *Alexander H. Stephens, in Public and Private. With letters and speeches, before, during, and since the War*, Philadelphia, Richmond, Atlanta, St. Lois, Chicago 1866.
- Taylor of Caroline J., *An Inquiry into the Principles and Policy of the Government of The United States*, London 1950.
- Taylor of Caroline J., *New Views of the Constitution of the United States*, Washington 1823.
- To N.P. Trist, Montpellier, Feb. 15, 1830* [w:] *Letters and Other Writings of James Madison*, Philadelphia 1865.
- To William H. Crawford, Monticello, June 20, 1816* [w:] *The Works of Thomas Jefferson*, New York–London 1904.
- Tucker St.G., Blackstone W., *Blackstone's Commentaries: With Notes of Reference to the Constitution and Laws, of the Federal Government of the United States, and of the Commonwealth of Virginia: with an Appendix to Each Volume, Containing Short Tracts Upon Such Subjects as Appeared Necessary to Form a Connected View of the Laws of Virginia as a Member of the Federal Union*, New Jersey 1996.